

zomer eene tweede generatie. In September 1901 kreeg ik hierbij de *ab. fulva* Oud. in tal van exemplaren, waarvan zich vele in het Zoölogisch Museum te Amsterdam bevinden. De imagines van deze tweede generatie sterven waarschijnlijk alle nog in het najaar.

Ook de derde generatie van *Vanessa urticae* L. overwintert denkelijk niet. Dit doen de vlinders der tweede generatie, misschien ook wel die van de eerste.

Ik neem meteen deze gelegenheid te baat om eene verbetering in bovengenoemd gedrukt verslag aan te brengen. Men wordt verzocht te lezen op pag. XXXV regels 15 en 16 van boven: „De soorten hebben een groot verspreidingsgebied met weinige of geene locale rassen.”

R. A. POLAK.

Raadselachtige Hommelsterfte.

Op weg van mijne woning naar „Artis” passeer ik dagelijks eenige malen een paar vrij zware, mooie laatbloeiende linden (*Tilia alba* Alt) in het kleine plantsoentje aan de Roeterstraat. Ze hebben in den bloeitijd, wanneer de linden in „Artis” en in het Wertheimplantsoen zijn uitgebloeid, mijne bijzondere opmerkzaamheid. Dan worden ze bevlogen door mijne honigbijen en natuurlijk ook door tal van hommels.

Den 3den Augustus van dit jaar lag het onder deze linden bezaaid met doode en stervende hommels. En wel in die mate, dat talrijke voorbijgangers bleven staan, om er naar te kijken. Den volgenden dag herhaalde zich het verschijnsel. Toen werd het ruw en regenachtig weer, dat nog aanhoudt, terwijl ik dit schrijf (15 Aug.). Inmiddels zijn de linden uitgebloeid, zoodat verdere waarnemingen dit jaar niet meer plaats kunnen hebben.

Toen ik de vele doode hommels pas op den bodem zag liggen, dacht ik eerst aan eene verstoorde kolonie. Maar er waren verschillende soorten bij, als *Bombus terrestris* L., *B. hortorum* L., *B. hypnorum* L. en waarschijnlijk nog wel andere. Daarop vlogen mijne gedachten onmiddellijk naar de jammerlijke derris-bestuiving van onze beplantingen. Maar noch de doode hommels, noch de boomen vertoonden daarvan de sporen. Gelukkig zal er hier in dezen tijd wel geen derris meer in voorraad zijn. En laten we hopen, dat het nimmer weer gebruikt wordt, om insecten in de vrije natuur te bestrijden, als andere goedkoopere en meer het doel trefende middelen kunnen worden aangewend, zoodat het gewenschte resultaat bereikt wordt, zonder de fauna te vernielen en zonder dat misschien nog ander kwaad er mee bedreven wordt.

Ik heb van de doode hommels in de Roeterstraat eenige

meegenomen en droog bewaard. Ze staan ter beschikking van hen, wie het raadselachtig afsterven willen pogen op te helderen.

R. A. POLAK.

Boekbespreking.

A. Quispel. *De Verspreiding van de Mierenfauna in het Nationale Park „De Hoge Veluwe”*.

Er is een hausse in mieren. Na de oudere generatie van H. Bos, Erich Wasmann en Schmitz was er een poosje stilstand, totdat Jac. P. Thysse met zijn Heiden Dennen de belangstelling in mieren weer nieuw leven inblies en Schmitz in 1915 zijn aardige Duitse boek in het Nederlandsch uitgaf. Nog steeds raad ik dit werk aan de beginners aan. Mac Gillavry, van der Wiel, Betrem en Venmans hebben, weer een jaar of tien later, de faunistische kant van de zaak weer aan het rollen gebracht. En nu staat een geheele reeks jongeren klaar om al die zoölogische, psychologische, sociologische vraagstukken, waartoe het leven der sociale insecten voert, met hun jong enthousiasme, felle, door de voorvallen in de menschelijke maatschappij nog aangevuurde belangstelling en nieuwere, strenger wetenschappelijke methoden opnieuw aan te vatten. Voor de beginners is er weer een nieuw aardig boekje, van Raignier, en nu komen er ook meer beroepsbiologen zich voor de Formiciden interesseeren. In het buitenland is het net zoo.

Ze vinden natuurlijk, behalve werkelijk nieuws, een boel, wat wij oudjes al lang wisten, maar dat hindert niet. Zelf verworven aanschouwingskennis is tienmaal zooveel waard als wat je in de boeken leest.

Op initiatief van Dr. A. D. Voûte, directeur van het Natuurmonument „De Hoge Veluwe” en van het daar gevestigd Biologisch Laboratorium, bestudeeren een aantal Leidse, Utrechtsche en Wageningsche aanstaande doctorandi in de biologie onze mierenvraagstukken, in plaats van, zooals in gewone tijden, zich op Sardinië, in den Balkan of op Cuba te oefenen in exploratiewerk.

Het eerste werk uit die reeks is thans gepubliceerd als no. 2 der Mededeelingen van het Comité ter Bestudeering en Bestrijding van Insectenplagen in Bosschen, tegelijk geplaatst in het Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift 14e Jaargang, van de hand van A. Quispel: *De Verspreiding van de Mierenfauna in het Nationale Park De Hoge Veluwe*. Hij onderzocht elk onderdeel eerst kwalitatief, door alle soorten in elk gebied gevangen op te noemen, daarna quantitatief, door telkens een plek van 10 maal 10 vierkante meter af te